

KRAVCHENKO I. M. *The issues of dydactics of high school in the pedagogical legacy of Mykola I. Pyrogov.*

The article provides for analysis of pedagogical legacy of Mykola I. Pyrogov bringing to light pedagogical ideas, views which have contributed to development of dydactics of high school as well as determining the role of a scientist in evolution of this branch of pedagogics of high school. Pedagogical views of Mykola I. Pyrogov have been updated including duplication of the content of manuals and guides during lectures; use of problematic and active methods of training; tutorship; students' involvement in scientific and research activities; arrangement for students' self training; correlation between classroom based and self training of students; vocational training of lecturers of high school.

Keywords: *Mykola I. Pyrogov, dydactics of high school, pedagogical views.*

УДК 37.014:374

Красняков Є. В.
Секретаріат Комітету
Верховної Ради України з питань науки і освіти

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

У статті на основі вивчення та узагальнення наукових досліджень, практичного досвіду проаналізовано процес формування та реалізації державної політики в сфері освіти, зокрема позашкільної, наголошено на важливості і необхідності державного регулювання розвитку позашкільної освіти в Україні. На підставі отриманих результатів зроблено узагальнюючі висновки та запропоновані деякі практичні рекомендації, спрямовані на вдосконалення державної політики в сфері позашкільної освіти.

Ключові слова: *позашкільна освіта, система позашкільна освіта, нормативно-правова база забезпечення позашкільної освіти, мережа позашкільних навчальних закладів, державна політика в сфері позашкільної освіти.*

Позашкільна освіта є складовою системи безперервної освіти України, визначеної Конституцією України, законами України "Про освіту", "Про позашкільну освіту", і спрямована на розвиток здібностей та обдарувань вихованців, учнів і слухачів, задоволення їх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні.

Відповідно до зазначених актів державна політика у сфері позашкільної освіти спрямована на створення умов для здобуття вихованцями, учнями та слухачами позашкільної освіти; збереження та розвиток мережі державних та комунальних позашкільних навчальних закладів без права їх перепрофілювання, перепідпорядкування, злиття, закриття тощо; координація зусиль органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян щодо розвитку позашкільної освіти.

Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2012 року, яка затверджена Указом Президента України № 344/2013 від 25 червня 2013 року, конкретизовано основні завдання позашкільної освіти. Серед пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку освіти, і зокрема позашкільної, визначено: “збереження та розвиток мережі позашкільних навчальних закладів для забезпечення рівного доступу дітей та молоді з урахуванням їх особистісних потреб до навчання, виховання, розвитку та соціалізації засобами позашкільної освіти (створення умов для охоплення різними формами позашкільної освіти не менше 70 відсотків дітей відповідного віку); належне навчально-методичне, матеріально-технічне забезпечення позашкільних навчальних закладів; підвищення соціального статусу педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів; удосконалення системи підготовки та перепідготовки кадрів для позашкільної освіти: державну підтримку програмно-методичного забезпечення системи позашкільної освіти; державну підтримку програмно-методичного забезпечення системи позашкільної освіти шляхом внесення відповідних змін до нормативно-правових актів; використання виховного потенціалу системи позашкільної освіти як основи гармонійного розвитку особистості; розвиток та підтримку системи роботи з обдарованою і талановитою молоддю; урізноманітнення напрямів позашкільної освіти, вдосконалення її організаційних форм, методів і засобів навчально-виховного процесу” [1].

З часу ухвалення Закону України “Про освіту” минуло майже 14 років. За цей період зазначеного закону 13 разів вносилися відповідні зміни та доповнення. На виконання Закону України “Про позашкільну освіту” ухвалено 8 постанов Верховної Ради України, 5 указів Президента України, 15 постанов, розпоряджень Кабінету Міністрів України, 46 наказів Міністерства освіти і науки України, 3 спільні накази Міністерства освіти і науки України з іншими міністерствами та відомствами, 21 лист Міністерства освіти і науки України, що стосуються подальшого розвитку позашкільної освіти. Таким чином, в Україні сформовано достатню нормативно-правову базу для успішного функціонування та розвитку системи позашкільної освіти, яка відповідно до вимог часу постійно удосконалюється [2; 3, с. 3-6].

Однак в системі позашкільної освіти залишається низка проблем, які потребують найскорішого вирішення. Зокрема, закріплення на законодавчому рівні статусу позашкільної освіти не лише як суто педагогічної проблеми, а й соціальної; виправлення ситуації щодо незадовільної матеріально-технічної підтримки галузі; недостатнього фінансування, вдосконалення механізмів фінансування; повної заборони закриття позашкільних навчальних закладів і поступове розширення її

мережі, кадрового забезпечення тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що останнім часом в Україні активізовано наукові дослідження з проблем позашкільної освіти. Вийшли в світ наукові праці українських учених, які стосуються питань становлення і розвитку позашкільної освіти (В. Берега, О. Биковська, Т. Сущенко, Н. Харінко, Т. Цвірова та ін.); розвитку мережі позашкільних навчальних закладів (Л. Ковбасенко, І. Рябченко); управління в системі позашкільної освіти (Г. Ковганич, Б. Купріянов, Н. Савенко та ін.); підготовки педагогів у галузі позашкільної освіти (Ю. Бардашевська, Н. Давидюк, Г. Лихоманова, С. Тарасюк), змісту і напрямів діяльності позашкільної освіти (О. Биковська, В. Вербицький, Л. Ковбасенко, О. Липецький, О. Литовченко, В. Мачуський, І. Мосякова, Г. Пустовіт, Т. Свирська), науково-освітньої діяльності позашкільних навчальних закладів, діяльності Малої академія наук України (В. Вербицький, Т. Биковський, Л. Ковбасенко), дитячих об'єднань як системи світової освітньої інтеграції (О. Боровець, А. Зайченко, О. Лісовець, Л. Романовська).

Проте вивчення досвіду діяльності закладів позашкільної України стосується або загальних питань змістового наповнення вільного часу дітей та молоді, або більш вузьких, фахових питань організації позашкільної роботи. Натомість наукові дослідження, які б висвітлювали проблеми формування державної політики позашкільної освіти, її формування та реалізації шляхом ухвалення законодавчих та інших нормативно-правових механізмів, є нечисельними і потребують додаткової уваги науковців.

Отже, у статті представимо аналіз законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо формування та реалізації державної політики у сфері позашкільної освіти, надання практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення державної політики у сфері позашкільної освіти.

Встановлено, що на початку 90-х років ХХ століття позашкільна освіта Української держави отримала у спадок від Союзу СРС доволі розвинену, цілісну та багатогранну систему. Тут важко не погодитися з російським науковцем О. Медведєвим, який зазначає, що унікальна сфера позашкільної освіти у вигляді Палаців та Будинків піонерів і школярів, станцій юних техніків, юних натуралістів, юних туристів, дитячих парків і клубів, кімнат школяра, дитячо-юнацьких спортивних та інших шкіл в СРСР 80 -х років включала в себе гурткову і секційну діяльність дітей і підлітків за межами програм загальноосвітньої школи та змістовне культурне дозвілля. Держава цілеспрямовано вибудовувала у сфері позашкільної освіти систему виховання особистості, її духовності, захопленості і в одночас, відволікало певну частину дітей і підлітків від скоєння асоціальних вчинків. Але ситуація змінилася. Якщо у 1980-х роках інтерес формувала і підтримувала держава, то в 1990-і роки родина виявилася чи не єдиним

зацікавленим прихильником у збереженні позашкільної освіти та виховання. В умовах ринкової державної політики для тисяч хлопчиків і дівчат позашкільні установи були чи не єдиними безкоштовними установами, в яких вони мали можливість задовольнити свої освітні потреби у творчості і неформальному спілкуванні [4; 5].

На початку 90-х років ХХ століття невизначеність державної політики у сфері позашкільної освіти призводила до зниження ролі та віднесення цієї ланки освіти до другорядної, катастрофічного зменшення мережі позашкільних навчальних закладів, зокрема, тих навчальних закладів, які функціонували на базі промислових підприємств, житлово-комунальних установ тощо, поглиблення процесів комерціалізації діяльності та вилучення будівель позашкільних установ.

Тому зовсім виправдано законотворчі проекти, під час формування освітянського законодавства приділили значну увагу збереженню та поступовому розвитку системи позашкільної освіти України.

Законодавчою основою забезпечення права кожного на здобуття позашкільної освіти стала Конституція України (1996 р.), де статтею 53 Конституції України передбачено забезпечення доступності позашкільної освіти, її розвиток. У зазначеній статті подано такі важливі поняття, як “позашкільна освіта”, “позашкільний навчальний заклад”, а статтею 54 закріплено право громадян на свободу художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності тощо.

Правові, соціально-економічні, організаційні, освітні та виховні засади позашкільної освіти визначено законами України “Про освіту” та “Про позашкільну освіту”. Так, у статтях 29, 38, 39 Закону України “Про освіту” визначено структуру освіти України і позашкільну освіту як її невід’ємну складову.

Законом України “Про позашкільну освіту”, зокрема статтею 1, визначено основну термінологію у сфері позашкільної освіти. “Система позашкільної освіти” визначається як освітня підсистема, що включає державні, комунальні, приватні позашкільні навчальні заклади; інші навчальні заклади як центри позашкільної освіти у позаурочний та позанавчальний час (загальноосвітні навчальні заклади незалежно від підпорядкування, типів і форм власності, у тому числі школи соціальної реабілітації, міжшкільні навчально-виробничі комбінати, професійно-технічні та вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації); гуртки, секції, клуби, культурно-освітні, спортивно-оздоровчі, науково-пошукові об’єднання на базі навчально-виробничих комбінатів, професійно-технічних та вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації; клуби та об’єднання за місцем проживання незалежно від форм підпорядкування, типів і форм власності; культурно-освітні, фізкультурно-оздоровчі, спортивні та інші навчальні

заклади, установи, фонди, асоціації, діяльність яких пов'язана із функціонуванням позашкільної освіти; відповідні органи управління освітою і науково-методичні установи. Поняття "позашкільна освіта" трактується як сукупність знань, умінь та навичок, що отримують вихованці, учні і слухачі в позашкільних навчальних закладах у час, вільний від навчання в загальноосвітніх та інших навчальних закладах [6, с. 163-164].

Відповідно до статті 3 завданням Закону України "Про позашкільну освіту" стали: забезпечення прав громадян на здобуття позашкільної освіти; визначення основних засад державної політики щодо позашкільної освіти; створення нормативно-правової бази для подальшого розвитку позашкільної освіти; встановлення правових засад діяльності позашкільних навчальних закладів; визначення основних напрямів, змісту і форм навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах; визначення прав та обов'язків учасників навчально-виховного процесу, встановлення відповідальності за порушення законодавства про позашкільну освіту; створення умов для благодійної діяльності юридичних і фізичних осіб з метою розвитку позашкільної освіти; регулювання відносин між органами державної влади і навчальними закладами, установами та організаціями, які визначають зміст, форми і методи позашкільної освіти вихованців, учнів і слухачів; створення умов для соціального захисту педагогічних працівників, вихованців, учнів і слухачів позашкільних навчальних закладів.

У подальшому перспективними орієнтирами в розвитку позашкільної освіти в Україні стали укази Президента України "Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні" від 4 липня 2005 р. № 1013/2005, "Про проведення у 2013 році в Україні Року дитячої творчості" від 28 грудня 2012 р. № 756/2012, "Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року" від 25 червня 2013 року № 344/2013; постанов Кабінету Міністрів України "Про затвердження Програма розвитку позашкільних навчальних закладів на 2002–2008 рр." від 27 березня 2002 р. № 378, "Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку позашкільної освіти на період до 2014 року" від 27 серпня 2010 р. № 785. Основною метою Державної цільової соціальної програми є вдосконалення позашкільної освіти шляхом надання підтримки та забезпечення розвитку, створення додаткових можливостей для духовного, інтелектуального і фізичного розвитку осіб, які бажають здобуття позашкільної освіти. Орієнтовний обсяг фінансування програми становить 794, 8 млн грн. На жаль, саме ця норма програми не виконується з року в рік.

Саме недостатня фінансова підтримка держави до цього часу не дає змоги вирішити такі нагальні питання, як: всебічно сприяння розширенню

мережі позашкільної освіти, збільшення кількості дітей (не залежно від місця проживання), які б мали доступ до позашкільної освіти; укріплення та поступове оновлення матеріально-технічної та навчально-методичної бази закладів; підняття статусу педагогічних працівників системи позашкільної освіти, зокрема підвищення рівня заробітної плати; вирішення проблеми кадрового забезпечення системи тощо.

Таким чином, система позашкільної освіти України має достатню законодавчу та нормативно-правову базу, яка дає можливість органам державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, науковим установам, громадським освітянським організаціям, педагогічним працівникам системи позашкільної освіти і таке ін. здійснювати кроки в напрямі поліпшення стану забезпечення права дітей на позашкільну освіту та збільшення чисельності дітей в позашкільних закладах.

Разом з тим, варто наголосити, що для успішної реалізації державної політики у сфері освіти, виконання законодавства про освіту, зокрема про позашкільну освіту, вкрай важливо домагатися:

1. Виконання в повному обсязі чинного законодавства, яке регламентує відносини у сфері позашкільної освіти, зокрема в царині фінансування.

2. Запровадження механізмів збереження, упорядкування та мережі навчальних закладів, подолання тенденції до безпідставної їх ліквідації, розвиток різних форм здобуття позашкільної освіти, зокрема шляхом підвищення рівня відповідальності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо збереження та розширення мережі позашкільних навчальних закладів, недопущення їх перепрофілювання, відчуження земельних ділянок, впорядкування орендних відносин тощо.

3. Ухвалення Верховною Радою України законопроекту, який тривалий час знаходиться на розгляді “Про внесення змін до Глави 14 Бюджетного кодексу України щодо фінансування позашкільних навчальних закладів”, який надасть можливість за рахунок впровадження міжбюджетних трансфертів фінансово підтримати систему позашкільної освіти [7].

4. Розробка та внесення на розгляд Верховної Ради України проекту Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про позашкільну освіту” щодо надання можливості фізичним особам, зокрема підприємцям, надавати освітні послуги з позашкільної освіти, що надасть можливість удосконалювати навчально-матеріальну базу.

5. Розробка та впровадження програми підготовки педагогів для позашкільної освіти. Зокрема:

– на основі узагальнення досвіду Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка з професійної підготовки педагогічних кадрів для системи позашкільної освіти розглянути питання

щодо запровадження в усіх педагогічних вищих навчальних закладах спеціалізації “Позашкільна освіта”, створення науково-практичних центрів підготовки педагогічних кадрів для позашкільної освіти: кафедри позашкільної освіти та науково-дослідної лабораторії теорії і методики позашкільної освіти тощо [3, с. 21-23].

– у вищезазначеній програмі передбачити окремим розділом вирішення питань щодо забезпечення належних умов для молодих фахівців, які мають працювати в системі позашкільної освіти (надання державної підтримки з молодіжного кредитування, пільг із забезпечення житлом тощо) [8, с. 59].

6. Осучаснення і впорядкування номенклатури позашкільних навчальних закладів з включенням їх до складу шкільних освітніх округів та внесенням до переліку освітніх закладів у національних програмах комп'ютеризації, “Шкільний автобус” [8, с. 58].

Використана література:

1. Указ Президента України Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/tu/wocsgyute/15828.html>
2. Позашкільна освіта України (2007–2011 рр.) : наук.-допом. бібліогр. покажч. / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського, Центр творчості дітей та юнацтва “Шевченківець” ; [упоряд. : А. М. Доркену та ін. ; наук. ред. Л. М. Заліток ; наук. консультант Г. П. Пустовіт ; бібліогр. ред. Л. І. Самчук ; літ. ред. С. М. Зозуля]. – К. : Нілан-ЛТД, 2012. – 101 с. – (До 20-річчя НАПН України).
3. Інформаційно-аналітичний матеріал про стан та розвиток позашкільної освіти в Україні у рік дитячої творчості (2013 рік).
4. *Медведев А. Д.* Государственная политика в сфере внешкольного образования в конце XX века: На материалах Белгородской и Курской областей: 1984–2000 годы : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.02. / Александр Дмитриевич Медведев. – [Электронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dissercat.com/content/gosudarstvennaya-politika-v-sfere-vneshkolnogo-obrazovaniya-v-kontse-xx-veka-na-materialakh-#ixzz2uQQF5qIH>
5. *Красняков Є. В.* “Посилити виховну роль суспільства і держави...”: [розмова з головним консультантом секретаріату Комітету Верховної Ради України Є. Красняковим] / записала Олена Коленькова // Позашкільня. – 2007. – № 6. – С. 13-16.
6. Законодавство України у сфері освіти та професійного навчання (Верховна Рада України. Комітет з питань науки і освіти) / упор. Б. Г. Чижевський, В. П. Головінов, Є. В. Красняков, М. М. Шевченко. – К. : Парламентське видавництво, 2013. – 376 с.
7. *Красняков Є. В.* Перспективи розвитку позашкільної освіти в контексті вдосконалення механізму її фінансування // Віче. – 2012. – № 4. – С. 14-16.
8. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (До 20-річчя незалежності України) / Нац. акд. пед. наук України : [авт. : В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, М. І. Бурда та ін.] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – К. : Пед. думка, 2011. – 304 с.

КРАСНЯКОВ Є. В. Государственная политика в сфере внешкольного образования: современное состояние и перспективы ее усовершенствования.

В статье раскрываются основные положения государственной политики в сфере внешкольного образования. Особое внимание уделяется вопросам современного состояния и перспективы усовершенствования внешкольного образования в современных условиях.

Ключевые слова: внешкольное образование, государственная политика, внешкольные учебные учреждения.

KRASNYAKOV E. V. Public policy in the field of out-of-school education: modern state and prospects of its improvement.

In the article the substantive provisions of public policy open up in the field of out-of-school education. The special attention is spared the questions of the modern state and prospects of improvement of out-of-school education in modern terms.

Keywords: *out-of-school education, public policy, out-of-school educational establishments.*

УДК 004 : [378.091.12.011.3-051 :62/65]

Куліш Л. А.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВЕБ-ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ІНФОРМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглянуто необхідність у фахівцях із художньою освітою, акцентовано увагу на проблемі ефективного використання комп'ютерної графіки. В організаціях, де розробляють веб-сторінки, з'явилися спеціалісти з художньою освітою. Проектування є найбільш ефективним, коли веб-сайтами займаються професійні художники та програмісти. Комп'ютерна графіка є основним інструментом веб-дизайнера. Для професійного підходу до створення веб-сторінки необхідне володіння спеціальними дисциплінами – технічною та комп'ютерною графікою, оскільки веб-сторінка є сукупністю різних елементів, таких як колір, форма, композиція інформаційного змісту, шрифти тощо.

У веб-дизайні використовуються два способи проектування: компоновання елементів дизайну за допомогою малюнка; компоновання за допомогою комп'ютерної програми.

Ключові слова: *Інтернет, веб-технології, вчитель технологій, веб-сайт, комп'ютерна графіка, веб-дизайн.*

З появою графічних технологій і стандартів почалося різке збільшення обсягів комп'ютерної графіки на інтернет-сайтах. Причому цей стрибок був у напрямі кількісного збільшення графіки, а не якісного. Подібний "дизайн" був розповсюджений. Оскільки продовжували розробляти веб-сторінки спеціалісти технічних спеціальностей. Іноді це дизайнери-самоуки, що самостійно намагалися розробити графічне середовище для веб-сайтів, проте їхня художня підготовка була далеко не найкраща. Згодом, виникла необхідність в якісно новому підході до зовнішнього вигляду веб-сторінок, почали швидко з'являтися різні студії з веб-дизайну, майстри-самоуки пропонували віртуальні курси з веб-дизайну, відкривалися веб-сторінки про дизайн. На жаль, серед розробників методики викладання веб-дизайну, викладачів і розробників сайтів про дизайн не було справжніх професіоналів. Основна увага приділялася технічній підготовці, вивченню програм комп'ютерної графіки тощо, а питання відображення комп'ютерної